

TÜRKİYE'DE DİJİTAL GAZETECİLİK: HABERTÜRK VE HÜRRIYET GAZETELERİ ÖRNEĞİ

Derya AYDOĞAN

İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim Tasarımı Bölümü

ABSTRACT

Nowadays digitalization starts to gain power and importance. Thus newspapers which means of communication are affected as negatively and positively inevitably. The newspaper was the most important mass communication from past to present but it had to limited facilities about the length of news, diversity of news or number of pictures. This problem was disappeared through the emergence of online newspapers. Online newspapers are more advantageous than traditional newspapers because of they includes like pictures, videos and articles. Online newspapers' another advantage is sharing in social media through they have to comments section, participation of reader and share button also. Their disadvantage is causing information pollution because of they includes lots of data. In this study the important first five news of Habertürk newspaper and Hürriyet newspaper which online and printed are discussed and compared with each others. Shannon-Weaver's Information Theory, Manuel Castells' Network Society theory and Marshall McLuhans' Global Village and The Medium is the Message theories are used in this study.

Keywords: Digitalization, online newspaper, traditional newspaper, news

GİRİŞ

İletişim sözcüğü günümüzde geniş bir anlam ifade etse de en eski ve ilk anlamıyla haberleşme olarak açıklanabilir. İnsanlar tarih boyunca duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarmak için çeşitli iletişim tekniklerine başvurmuşlardır. Bu süreç ilkel yollardan başlayarak modernleşme sürecine gitmiş günümüzde ise post-modern dönemle birlikte geniş bir ivme kazanmıştır.

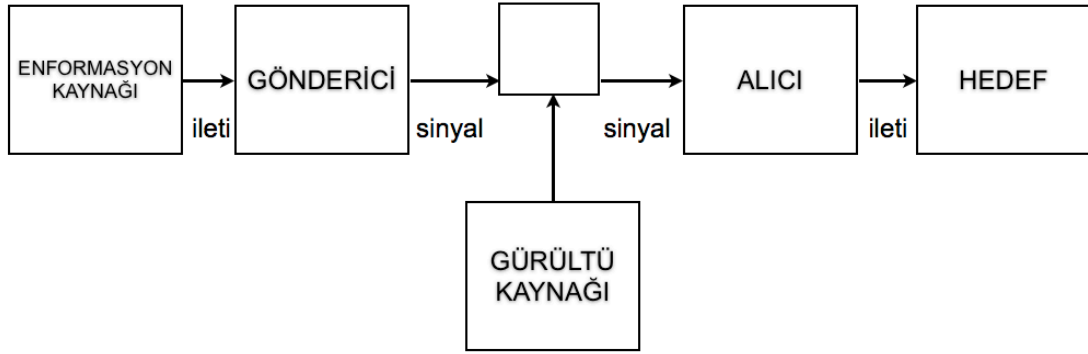
Beden dili, duman, güvercin gibi iletişim araçları bugün ilkel olarak algılanırken; sürecine göre mektup, telgraf, gazete, telefon, radyo, televizyon gibi araçlar modern dönem araçları olarak düşünülebilir. Bireylerarası iletişim olduğu gibi toplumlar veya topluluklar arası iletişim de söz konusudur. Bireylerarası iletişimde mektup, telgraf, telefon gibi araçlar önemliken geniş bir toplulukla iletişim kurmak için kitle iletişim araçları olan gazete, televizyon, radyo gibi araçlar önem kazanırlar.

İletişim aslında geçmişten bugüne değişmez bir unsur olarak insanların en temel ihtiyaçlarından biridir. Değişen veya gelişen araçlardır. Önce yakınındakiyle iletişime geçmek sonra bulunulan toplumla, şehirle, ülkeyle ve dış ülkelerle iletişim içinde olmak insan hayatında önemli bir yere sahiptir. İlkel dönemlerde sadece yakın tarafla iletişim sağlanırken, modern dönemde daha uzaklara kadar iletişim mümkün hale gelmiştir. İçinde bulunulan post-modern dönemden bahsedecek olursak; internet sayesinde dünyayla aynı anda kolaylıkla iletişim kurmak mümkündür.

Kitle iletişimin önemli araçlarından biri gazetedir. Gazete hayatımıza Tanzimat döneminde girmiştir. Zor bir dönemden geçen Osmanlı halkını çeşitli konularda bilgilendirme ve eğitme amacıyla ortaya çıkan gazete, zamanla sayıca artmıştır. Ayrıca modern dönem unsurlarından sayılabilecek gazete, gelişen iletişim teknikleri ve teknoloji ile günümüzde post-modern bir araca dönüşme evresindedir.

İnternetle birlikte gelişim gösteren teknoloji, iletişim araçlarını da etkisi altına almıştır. Günlük basılı gazetelerin yanında internet gazeteleri oldukça hızlı yayılmaya başlamış ve şuan post-modern sürece uygun ilerleme kaydetmektedir. Post-modern olarak algılanmanın sebebi, post-modernitenin içine aldığı çokselslilik, türlerin iç içe geçmesi, izleyici katılımı gibi unsurlara sahip olmasıdır. Gazetelerin çeşitlenmesi belirli kişilerin tekelinden çıkıp çokselsliliği getirmiştir. Post-moderniteye daha çok ayak uydurması ise internet sayesinde gerçekleşmiş ve internet gazeteleri yani online gazeteler meydana gelmiştir. İnternet gazeteleri video, görsel ve yazıyı aynı anda kapsayarak televizyon ve gazetenin iç içe geçmesine olanak sağlamıştır. Haberlerin altında bulunan yorum bölümüyle de izleyici katılımı mümkün olmuştur. Basılı ve online gazete arasındaki farkları anlayabilmek için bir takım iletişim kuramlarına başvurulmalıdır. Buna göre çalışmaya ışık tutacak kuramları kısaca açıklamak gerekir.

Claude Shannon ve Warren Weaver, Laswell'in iletişim modeline gürültü temasını ekleyerek modelin kuramlaşmasını sağlayarak matematiksel iletişim kuramını (enformasyon kuramı) oluştururlar. Matematiksel iletişim kuramı, bir enformasyon kaynağındaki iletinin sinyallerle ve gürültünün de eklenmesi ile alıcıya, alıcıdan da hedefe ulaşma sürecidir. Ayrıca tek yönlü bir iletişim sürecidir.

Tablo 1: Shannon-Weaver Enformasyon Modeli¹

Marshall McLuhan, matbaanın bulunuşundan evvel daha toplumsal odaklı bir iletişim olduğunu savunarak bunu küresel bir köye benzetir. Matbaanın bulunuşundan sonra ise bireyciliğe dönüldüğünü belirtir. Metinlerin yeniden üretilebilmesi tekniğiyle basının yaygınlaşan kullanımı, aynı anda ve aynı iletiyle çok geniş bir kitleye ulaşma olanağı sağlar. McLuhan bu yeni toplum modeline Gutenberg Galaksisi adını verir. Son olarak çağdaş toplumda elektrik ve elektronik medyanın yükselişiyle toplum yeniden köy modeline doğru yönelir.² Ek olarak McLuhan, “Araç Mesajdır” sözüyle iletinin iletildiği araca göre farklı anlamlar kazandığını söyleyerek bir de soğuk ve sıcak araçlar tanımlaması yapmıştır.

Elektronik iletişime geçiş, modernitenin deneyimsel doğasındaki bir değişimle ilişkilendirilebilir. En iyi ifadesini, sıcak araçların yerlerini kademeli olarak soğuk araçlara bırakmasında bulur. Sıcak bir araç katılıma izin vermez ve yüksek enformasyonel içeriğe sahiptir. Buna karşın soğuk araçlar izleyici katılımı için daha fazla alan bırakır ve daha düşük enformasyon yoğunluğu gösterirler.³

¹ <http://www.onurcoban.com/2011/09/shannon-weaver-modeli.html>

² Michel Bourse ve Halime Yücel, İletişim Bilimlerinin Serüveni, (İst. Ayrıntı Yayınları, 2012), s. 107

³ Nick Stevenson, Medya Kültürleri, (İst. Ütopya Yayınları, 2008), 204

Manuel Castells, alfabenin ve matbanın bulunuşunun o dönem toplumlarındaki değişiminden bahsederek bugünkü teknolojik dönemin getirisi ağ toplumunun da toplumda büyük değişimlere yol açacağını savunur. 2 bin 700 yıl sonra benzer tarihsel boyutlarda, başka bir teknolojik dönüşüm gerçekleşiyor; çeşitli iletişim biçimleri interaktif bir ağ içinde bütünleşiyor. Ya da başka bir deyişle, tarihte ilk kez insan iletişiminin yazılı, sözlü, görsel-ışitsel biçimlerini aynı sistem içinde bütünleştiren bir hiper-metin ve meta-dil oluşuyor.⁴

Küresel erişime sahip, bütün iletişim araçlarını birleştiren, karşılıklı etkileşim potansiyeline sahip, yeni bir elektronik iletişim sisteminin ortaya çıkışı kültürümüzü ebediyen değiştiriyor, değiştirecek.⁵ Çalışmada kitle iletişim aracı olan gazetenin tarihi sürecinden başlayarak oluşum evreleri aktarılacak, ardından dijitalleşme kavramı ve dijital gazeteler üzerinde durulacaktır. Son olarak Hürriyet ve Habertürk gazetelerinin basılı ve online sayfaları karşılaştırılacak, içerik incelemeleri yapılacaktır. Buradan hareketle Shannon-Weaver Enformasyon kuramıyla iletilmek istenen haberin ne kadar sağlıklı gittiği araştırılacak, McLuhan'ın kuramlarıyla gazetenin değişen araçları incelenecek ve Castells'in Ağ Toplumu kuramından hareketle de toplumun değişimine göz atılarak edinilen bulgularla çalışma sonlandırılacaktır.

İletişim Aracı Olarak Gazete

Siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik gibi konularda ve günlük olaylar hakkında bilgi vermek amacıyla günlük veya belirli sürelerle çıkarılan yayınlara gazete denir. Gazete sözcüğü Türkçe'ye Latince'den Fransa yoluyla geçmiştir. "Gazette", haberler bülteni demektir. Batı ülkelerinde "Journal", "Diurna (gündelik) ve "Chroinle (haber sıralaması) adları da kullanılmaktadır.⁶

Kökleri on dördüncü yüzyıldaki, aristokrasi hakkında bilginin taşındığı "haber kağıtları" ile burjuvazinin ticari sorunlarını çözmek için kullandığı "haber mektuplarına" kadar giden gazetenin, bunlardan farkı düzenli aralıklarla yayınlanmasıdır. Düzenliliği ve sürekliliği sağlayan ise; posta arabalarının haftada bir haberlerin alım ve dağıtım işlerini yapması ve matbaanın icat edilmesidir. Posta arabalarının kendi aralarında örgütlenmesi, haberin yayılmasını sağlayan "dağıtım ağlarının" kurulmasını sağlamış, matbaa da yazılı ürünlerin basılma hızlarını ve miktarlarını arttırmıştır.⁷

Aslında gazetenin çıkış noktası, savaş haberlerini duyurma ve bu konuda bilgilendirme gayesiyle yapılan haberleşme sistemidir. Daha sonra çeşitli siyasal nedenlerle propaganda aracına dönüşmüş ve ardından halkı çeşitli konularda bilgilendiren bir araç haline gelmiştir.

Gazete de kitap gibi Osmanlıya, batıya nazaran çok daha geç bir dönemde girmiştir. Bunda okuryazar oranının düşüklüğü gibi çeşitli sebeplerin yanı sıra matbaanın geç gelmesinin de etkisi vardır. Osmanlı'da ilk gazeteler azınlık çevresinde görülmeye başladı. Bu gazeteler aracılığıyla azınlıklara ülkelerindeki durum ve değişikliklerle ilgili bilgi veriliyor, 1789 Fransız İhtilali ile ilgili durumlar anlatılıyordu.

İmparatorluk topraklarında çıkartılan ilk gazete Fransız elçiliğince İstanbul'da yayınlanan Bulletin des Nouvelles (1795) idi. Bunu, yine elçiliğin aylık olarak yayınladığı Gazette Française de Constantinople (Ekim 1796) izledi. İzmir'de Alexandre Blacque tarafından

⁴ Manuel Castells, Ağ Toplumu'nun Yükselişi, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008) s. 440

⁵ A.G.E. s. 441

⁶ Murat Karaduman, Değişen İletişim Ortamı, Yeni Medya ve İnternet Gazeteciliği, s. 13 y.l. tez

⁷ Nuray Turan, Yeni Medya ve Gazetecilik, s.9 y.l. tez

haftalık çıkartılan La Spectateur Oriental (24 Mart 1821) gazetesi, Fransa'nın "şark siyasetini"ni eleştirdiği için konsolosun hışmasına uğramıştı. İzmir'de 1824'te çıkan La Smyrneen ve 1828'de çıkan Le Courier de Smyrne, imparatorluğun gazete siciline kaydedildiler. Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa da neşriyat kervanına Kahire'de çıkarttığı Türkçe/Arapça Vekay-i Mısriye (1829) ile katıldı. "Reformcu" padişah II. Mahmut'un emriyle 1831'de Fransızca olarak Le Moniteur Ottoman, yarı-resmi statüsüyle yayına başladı.⁸

Osmanlı toplumlu oldukça zor bir dönemden geçiyordu. Bu dönemin atlatılması için en önemli unsur halkın eğitilmesiydi. Çünkü halkın desteği için modern bir bilinç oluşması gerekiyordu. Geniş bir halk tabakasına ve olabildiğince hızlı yayılabilmenin en etkin yolu olarak gazeteler görüldü. Dönemin gazeteleri güncel olaylar, politik, siyasi durumlar gibi tarih, edebiyat, coğrafya, sanat gibi birçok alanda da konular içeriyordu.

Yabancı ve İstanbul'da yayımlanan gazetelerin dışında İzmir gazeteleri halkı modernleşmeye götüren bir köprü oldu. Çünkü yabancı gazeteler propaganda aracı olması dışında daha çok azınlıkların yararınaydı ve İstanbul gazeteleri ise daha çok resmi bültenlerdi. Ancak İzmir, limanı vasıtasıyla hareketli bir ticaret merkeziydi ve böylece hem içeriden hem dışarıdan haberler yayımlanabiliyordu.

İzmir gazeteciliğini değerlendirirken, bu tecrübenin, Türk Basını için iki önemli sonuç doğurduğunun altı önemle çizilmelidir. Bunlardan birincisi; gazetelerin Avrupa ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkiler açısından sağlam bir köprü görevi üstlenebileceğinin anlaşılmasıdır. Bu durum her iki taraf için de geçerlidir. İkinci sonuç, İzmir gazetelerinin İstanbul'da gerçek anlamda bir Türk basınının doğumuna yol açmış olmalarıdır.⁹

İlk Türkçe gazetemiz de, devlet tarafından 11 Kasım 1831'de haftalık periyodla Takvim-i Vekayi adıyla yayımlandı. Blacque Bey, bu gazetenin yayına hazırlanmasına "muavenet" etti.¹⁰ "Takvim"den sonra, ilk Türkçe gazete, yukarıda Akif Paşa'dan bahsederken adı geçen İngiliz tebaasından Churchill'in çıkarttığı "Ceride-i Havadis"dir. "Takvim-i Vekayi", sadece devlet eliyle çıkardı. Muhteviyatı da daha ziyade beyanname, tevcihat ve teşrifat gibi resmi hayata ait neşriyattan ibaretti. Ara sıra merak çekici bazı dünya havadisleri verdiği de olurdu. Her resmi gazete gibi, bazı meselelerde bugün mühim bir vesika kıymetini haiz olan bu gazetenin ufku kendiliğinden dardı. 1826-1839 yıllarına nispetle daha müsait bir havada çıkan "Ceride-i Havadis" ilim, ahlak ve hatta edebiyat üzerinde makaleler, 1842 senesinde memlekette başlayan tiyatro hayatının verdiği imkanlarla bazı piyes hülusalaları neşretmek suretiyle bu daireyi daha çok genişletir.¹¹

İlk özel Türkçe gazetelerimiz ise Agah Efendi ve Şinasi'nin birlikte çıkardıkları Tercüman-ı Ahval ve yine Şinasi'nin çıkardığı Tasfir-i Efkâr'dır. Tanpınar, Tercüman-ı Ahval için dünya ile münasebet kuran, okumanın zaman geçirme aracı olduğu bir araçtan çıktığını söyler. Çünkü artık gazete "hakiki manada bir kürsü olur." Vatan, millet, insanlık, hürriyet, hak, adalet gibi mefhumların etrafında hakiki bir insan teşekkül eder. Memlekette hatırı sayılacak bir efkârı umumiye vücuda gelir.

⁸ Hürkan S., Kayış N., Meraklısına Medya Dersleri, Sinemis yay., s. 7

⁹ Ali Budak, Batılılaşma ve Türk Edebiyatı, Bilge Kültür Sanat yay., s. 253-254

¹⁰ Hürkan S., Kayış N., Meraklısına Medya Dersleri, Sinemis yay, s. 7

¹¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitapevi, s. 146

Bir modernleşme aracı olarak gazeteler toplumu Batı yönünde değiştirir ve dönüştürür; edebiyatı yeni bir yörüngeye oturturken, iki taraflı bir işlev içinde görünmektedirler. Birinci tarafta, halkı bilgilendirme ve yönlendirme vardır. Çağdaş Batı'nın ister fikri olsun isterse teknik, bütün önemli verimlerini sayfalarına taşımış, tanıtmış ve öğretmişlerdir. Belli konulara ısrarla dikkat çekerek tabii bir bakıma yönlendirici de olmuşlardır. İkinci tarafta, gazetenin kitle iletişimindeki gücünün belirleyici unsurları; yayma ve benimsetme vardır. Elbette, bir olguyu, bir düşünceyi, bir bilimi, bir tekniği bulup getirmek, aktarmak büyük iştir. Fakat bütün bunları geniş kitlelere yaymak, hele hele benimsetmek şüphesiz çok daha büyük bir iştir. Gazeteler işte bunu da yapmışlardır. Yeni düşünceler ve bilgiler, çok sınırlı bir kesimin dar çevresinden taşmış, toptan bir değişim ve dönüşümün saikleri olmuşlardır. Ve böylece, gazeteler, oluşturmuş oldukları yeni ve kendi ölçüleri içinde geniş ortak kültür ortamında, aydın kesimle halk arasındaki geleneksel uçurumun kapanması sürecini başlatmışlardır.¹²

Kısacası gazete Osmanlı için en önemli modernleşme aracı olmuştur. Devletin ve halkın her yönden değişmesi gelişmesi batıya yaklaşması gazeteler aracılığıyla sağlanmıştır. Gazeteler bir nevi öğretmen/okul olarak gelecekte daha bilgili toplumların oluşmasına önyak olmuştur. Günümüzde ise kitle haberleşme aracı olarak gazetenin önemi artarak sürmüştür ve yeni teknolojilerle yapısı da değişim ve dönüşüm göstermiştir.

Yeni Medya ve Dijital Gazete

Gazetenin tarihsel süreci, ortaya çıkış amacı ve o dönem ülkemizdeki durumu hakkında kısaca bilgi verdik. Şimdi ise teknolojik gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan dijitalleşmeden bahsediyoruz. Dijitalleşme birçok alan gibi gazeteyi de etkisi altına almış durumda. 15. yüzyılda matbaa aracılığı ile gerçekleşen devrimin ardından bugün dijitalleşme ile yeni bir döneme girildiğini görüyoruz. Yazının bulunması toplumda güç sahibi olanlar dışında kalanların da katılabildiği bir iletişim sürecini başlatmış, matbaanın bulunması kitlesel tüketimi mümkün kılmış, dijital teknoloji ise kitlesel tüketim kadar üretim imkanlarını da ortaya çıkarmıştır.¹³

Dijitalleşmenin ortaya çıkışına etken olan teknolojik gelişme ise internettir. İnternet birçok bilgisayar sistemini birbirine bağlayan ve her geçen gün büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet terimi, “international” (uluslararası) ve “network” (ağ yapısı) sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur. Bu uluslararası ağ, birbirine sabit olarak bağlanmış yüksek hızlı iletişimi olan bilgisayarlardan oluşmaktadır.¹⁴

İnternet, gazetecilik alanına farklı bir boyut getirmiş ve internet gazeteleri ortaya çıkmıştır. İnternet gazeteleri, geleneksel gazetenin web üzerinde birebir yayınlanmasıydı. Ancak daha sonra bu değişti ve internet gazeteleri geleneksel gazetenin birebir kopyası olmaktan çıkarak daha geniş bir ivme kazandı. İlk olarak ABD’de ortaya çıkan internet gazetelerinin Türkiye’ye gelişi ise 1995 yılında olmuştur.

Temmuz 1995’de internet üzerinden haberciliğe başlayan ilk yayın organı Aktüel Dergisi olmuştur. Geleneksel gazeteler içinden Zaman 1995’te, Milliyet 1996’da, Hürriyet ve Sabah 1997’de online yayın hayatına başlamışlardır. Gazetenin tamamını online olarak veren ilk gazete Milliyet olmuştur. Bağımsız haber sitelerinin artması daha çok 2000 yılından itibaren nethaber, habertürk ve internethaber gibi sitelerle doldu. Bunların içinde Habertürk geleneksel

¹² Ali Budak, Batılılaşma ve Türk Edebiyatı, Bilge Kültür Sanat yay.s. 409

¹³ Prof. Dr. Cüneyt Binatlı, Yeni Teknolojiler ve Kitabın Geleceği Üzerine Birkaç Söz, (İletişim ve teknoloji kitabı içinde), Kırmızıkeçi yay., s. 13

¹⁴ Murat Karaduman, İnternet ve Gazetecilik, (Yeni iletişim teknolojileri ve medya kitabı içinde), İps yay., s. 142

yapının aksine amiral gemisinin internet olmasıyla dikkat çeken bir medya kuruluşu olmuştur.¹⁵

Gazete, geleneksel medyaya örnek verilirken; online gazete yeni medya içinde yer alır. Çünkü online gazete, geleneksel gazetenin aksine çoklu ortamı destekler. İçinde yazı, görsel, video ve sesi barındırır. Bunun dışında etkileşim özelliği de vardır. Okuyucular kendi içlerinde iletişime geçebildikleri gibi yazarlarla da etkileşim içinde olabilirler.

Yeni medya terimi 1990'ların ortalarından itibaren iş ve sanat çevrelerinde multimedya (çoklu ortamlar) kavramının yerine kullanılmaya başlar. Multimedya 'veri, ses, metin, hareketli ya da hareketsiz grafik görüntü, resim ve film gibi farklı iletişim elemanlarını bir iletişim şebekesi içinde bir arada bulunduran platformdur. İşte bu yeni medya büyük oranda bilgisayar teknolojisine dayanmakla beraber sadece dijital bir medya değil, aynı zamanda etkileşimli bir enformasyon dağıtım aracıdır. Etkileşim ve multimedya özelliğine sahip olması yeni iletişim teknolojilerinin en ayırt edici özelliğidir.¹⁶

Postmodern çağın en önemli özelliklerinden biri hızdır. Her şey olabildiğince hızlı işlemelidir. İnternet de geleneksel gazetenin yavaşlığını almış onu online gazetelerle saniyelere kadar ilerleyen büyük bir hız durumuna getirmiştir. Ayrıca etkileşim olanağı ile de geleneksel gazeteyi büyük bir dönüşüm içine sokmuştur.

Dijitalleşmeyle Oluşan Yeni Medya ve Gazetenin Değişimi

Teknolojik gelişmelerin etkisi altına aldığı gazete de yenilenme aşamasına girmiş ve hızla ilerleme kaydetmektedir. Bir iletişim aracı olan gazetenin geçirdiği değişim geleneksel olandan farklı değişiklikleri de beraberinde getiriyor. Bugün artık bildiğimiz eski anlamıyla olan gazete yerini birçok türün barındığı yeni bir iletişim aracı sayılabilecek online gazetelere bırakacak gibi gözüküyor.

“İnternet, geleneksel gazetecilik alanına, yeni ve farklı boyutların gelmesini sağlamıştır.” Buradan anlaşılacağı gibi, internet enformasyonun hedef kitleye ulaştırılabileceği yeni bir alan olmuştur. Ancak internet kendine özgü olanaklarından dolayı, sadece mevcut kitle iletişim araçlarından çıkan enformasyonun yayılmasına olanak veren bir araç olmakla kalmamış, aynı zamanda enformasyonun yeniden üretildiği ve yeni biçimlerde sunulduğu bir ortam haline gelmiştir.¹⁷

İnternet gazeteciliği de günümüze ulaşana değin farklı aşamalardan geçerek ilerleme katetmiştir. İlk olarak geleneksel gazetenin içeriğini birebir kopyalanıyordu. Daha sonra basılı gazetede yer alan haberler dışında haberler de vermeye başlandı. Son olarak ise izleyici katılımı mümkün hale geldi. Böylece okur istediği an etkileşim içine girme fırsatı buldu. Yani Sanayi Devrimi'nin ardından gelen Enformasyon Çağı ile okur ve dolayısıyla toplum değişerek daha yüksek oranda söz hakkı ve tepkiye sahip oldu. Bu da McLuhan'ın üzerinde durduğu “Küresel Köy” kavramının altını çizmiş oldu.

Network bağlantılarının dünyamızı kuşatması, McLuhan'ın deyimiyle “küresel köy” durumuna gelen yerkürede, artık tüm okuyucuların istenilen zamanda ve mekanda internet

¹⁵ Yrd. Doç. Dr. Tolga Kara, İnternet Gazeteciliğinde Yeni Reklam Dönemi, (Yeni Medya Ve... kitabı içinde), Anahtar Yay., s. 441-442

¹⁶ Yrd. Doç. Dr. Oya Şakı Aydın, Teknoloji, Haber, Nesnellik, (İletişim ve teknoloji kitabı içinde), Kırmızıkeci yay., s. 104

¹⁷ Murat Karaduman, İnternet ve Gazetecilik, (Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya kitabı içinde), Ips yay., s. 143

aracılığıyla gazeteye ulaşmalarını olası duruma getirmiştir. Küresel köye dönüşen yerkürede, artık geleneksel olarak yerel ve uluslararası düzeylerde ortaya çıkan toplumsal, ekonomik, kültürel gelişme ve değişim ile dönüşümlerin birbirlerinden ayrı olarak düşünülmesi, değerlendirilmesi ve algılanması mümkün değildir. Üstelik bir iletişim ağında böylesi olayların yer almaması ya da üstünkörü geçirilmesi, okuyucular açısından da kabul edilemez bir mesleki anlayış, tutum ve davranış biçimidir.¹⁸

Ayrıca internet gazetesinin basılı gazeteye göre birçok avantajı da vardır. Gazetenin değişimine etken bu özellikler her an her yerden (bilgisayar, cep telefonu gibi) habere hızlı bir ulaşımı getirir. Bunun dışında gazete artık salt metin ve görsel olmaktan çıkmış görsel, video, animasyon, ses, metin gibi türleri kapsayan bir hiper-metin haline dönmüştür.

İnternet teknolojisi, birden çok medya sistemini kendinde buluşturur. Başka ifadeyle kullanıcıya çoklu ortam/araç sunar. multimedyanın/çoklu ortamın tanımı: “metin, illüstrasyon, ses ve video gibi mevcut tekniklerin aynı potada kaynaştırılmasıdır” biçiminde yapılmaktadır. Böylelikle, kitlesel ve bireysel iletişim arasındaki sınırları ortadan kalkmakta, farklı medya sistemleri, örneğin radyonun ses verileri, televizyonun video ve animasyon verileri, basılı medyanın fotoğrafları ve metinleri birbiriyle iç içe/yan yana ve aynı anda kullanılabilir hale gelmektedir.¹⁹

Bir haberin önceki durumlarına arşiv olanağı sayesinde kolayca ulaşmak da mümkündür. Haberlerin altında verilen haberle bağlantılı linklerle haberin tüm seyri takip edilebilir. Bu sayede, sade vatandaşın ulaşmakta zorlandığı gazete binalarındaki arşiv odalarına okuyucular, internet üzerinden, evindeki bilgisayarının birkaç tuşuna dokunup anahtar kelimeyi yazarak kolayca ulaşabildiği gibi, istediği haber, makale ya da resmin çıktısını da alıp saklayabilmektedir.²⁰

Ancak altı çizilmesi gereken başka bir konu da fazla miktarda enformasyona maruz kalmaktır. Çünkü daha özet haberlerin akılda kalması kuşkusuz daha kolaydır. Öte yandan haberin tüm detayları, görseli, videosu habere dair tüm merak duygusunu öldürdüğü gibi sonrasında ilgisizlik oluşturabilir.

Bütün teknolojik yenilikler gibi, internet ortamı da beraberinde çeşitli tartışmalar getirir. Teknoloji sayesinde bilgiye hızlı ulaşmak, haberi yaymak, daha geniş bir kitleye ulaşmak, erişim zamanını izleyicinin seçmesi habercilik açısından olumlu gelişmelerdir. Ancak tüm bunlar izleyiciler açısından hiç olmadığı kadar çok bilgiye maruz kalma riskini de beraberinde getirir. Üstelik kaynağın güvenilirliği her zaman net değildir.²¹

İnternet gazeteciliği ile ilgili oluşum tam olarak tamamlanamadığından bu konuyla ilgili kesin yargılarda bulunmak da zordur. Ancak bu yeni oluşumun en büyük getirisi ağların çevrelediği bir kitle iletişim aracıyla Enformasyon Toplumunun oluşumunu sağlamak ve Küresel Köy'e yeniden dönüşü mümkün kılmaktır.

¹⁸ Suat Gezgin, Geleneksel Basın ve İnternet Gazeteciliği, (İnternet Çağında Gazetecilik kitabı içinde), Siyahbeyaz yay., s. 31

¹⁹ Nihat Halıcı, Online Gazetecilik, (Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya kitabı içinde), Ips yay., s. 160

²⁰ Suat Gezgin, Geleneksel Basın ve İnternet Gazeteciliği, (İnternet Çağında Gazetecilik kitabı içinde), Siyahbeyaz yay., s. 32

²¹ Yrd. Doç. Dr. Oya Şakı Aydın, Teknoloji, Haber, Nesnellik, (İletişim ve Teknoloji kitabı içinde), Kırmızı Kedi yay., s. 118

Türkiye’de Dijital Gazetecilik

Gazeteler ilk olarak savaş, provakasyon ve çeşitli ülkelerdeki azınlıkları kendi ülkeleri hakkında bilgilendirmek amaçlı haber mektupları şeklinde ortaya çıkmıştır. Ardından belli aralıklarla ve son olarak günlük gazeteler oluşmuştur. Gazetelerin en önemli misyonu halkı çeşitli konularda bilgilendirmek ve eğitmektir. Gazeteden sonra bu görevi sesle radyo ve görüntü ve sesin birleşimi ile televizyon da sürdürdü.

Ancak internetin hızla yayılmaya başlaması gazetede de değişim ve dönüşümüne sebep oldu. İnternet tarihin en hızlı yayılma gösteren iletişim aracı olmuştur: ABD’de radyonun 60 milyon insana ulaşması 30 yılı aldı, TV bu yayılma seviyesine 15 yılda ulaştı. İnternet ise dünya çapında bilgisayar ağının gelişmesini izleyen üç yıl içinde bunu başardı.²²

Kökene ABD olan bu teknolojinin ülkemize gelişi, 1994 yılıdır. O yıllarla birlikte, TÜBİTAK, ODTÜ, Boğaziçi Üniversitesi gibi bilimsel ve akademik kuruluşlar, sokaktaki insana da internete erişme imkanı sunmaya başladılar. Biz Türkler, 1994 yılında bu teknolojiyle tanışma fırsatı bulduk. 1994, Amerika’da web sitelerinin sayısında patlama yılıydı. İnanılmaz bir içerikle karşılaştı Türkler. Ama henüz Türkçe içerik yoktu ve internetin yaygınlaşması açısından hızla Türkçe içerik yaratmak gerekiyordu.²³

İnternetle birlikte gazeteler de içeriklerini web ortamına taşımaya başladı. İlk olarak geleneksel gazetesin kopyası olan online sayfalar sonra kendine özgü yapıya dönüşerek daha çok haberi bünyesinde topladı ve basılı gazetenin kopyası olmaktan çıktı. Bunun dışında sadece online olarak yayınlanan gazeteler de meydana geldi. İnternet gazeteciliğinin en önemli tarafı salt metin yerine, video, görsel, ses, animasyon gibi türlerle hipermetnin özelliği taşımasıdır.

1990’ların ortasından itibaren uluslararası haber akışı, etkileşim, çabukluk, çeşitlilik ve erişim ile tanımlanan yeni bir gazetecilik anlayışı belirmeye başlamıştır. Bu yeni anlayış izleyici/kullanıcılar ve gazeteciler için çeşitli avantajlar barındırmakla beraber, geleneksel basın anlayışı ve değerlerinin yeniden tanımlanmasını gerektiren bir altüst oluşu da beraberinde getirmiştir.²⁴

İnternet gazeteleri ilk olarak ABD’de 1995 yılında ortaya çıkar. İçinde The Washington Post, New York Times v Daily Mirror’un da yer aldığı sekiz gazete baskıya hazır sayfalarını online olarak aktarmaya başlarlar.²⁵

İnternet ülkemizde de hızla yayılmaya başlamış doğal olarak Türk basınına da etkisi altına almıştır. Türkiye’de ilk Aktüel dergisi (19 Temmuz 1995) internette sayfa açar. Aynı yılın Ekim ayında Lemn Dergisi, online olur ve Zaman gazetesi de 2 Aralık 1995 tarihinden itibaren gazetesindeki haber ve köşe yazılarını başlıklar halinde internet üzerinden vermeye başlar. İlerleyen tarihlerde sırasıyla Milliyet, Hürriyet ve Sabah internet ortamına geçer.²⁶ Ayrıca 2000’li yıllarda bağımsız haber siteleri de kurulur. Nethaber, internethaber ve

²² Manuel Castells, Ağ Toplumunun Yükselişi, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008) 471

²³ Nevzat Basım, Aaa, Bilgisayarlar Aralarında Konuşuyor, (İnternet Çağında Gazetecilik Kitabı İçinde), Siyahbeyaz yay., s. 15

²⁴ Oya Şakı Aydın, Teknoloji, Haber, Nesnellik, (İletişim ve Teknoloji Kitabı İçinde), KırmızıKedi yay., s.103

²⁵ A.G.E. s. 110

²⁶ B. Fırlar ve Ş. Deniz, Dijital Gazeteler ve Pazarlama: Türkiye’deki Dijital Gazetelerin Pazarlama Dinamiklerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bir Analiz, s. 315

habertürk bunların arasında dikkat çekici olanlardır. Habertürk daha sonra basılı gazete yayımlaması ve televizyon kanalını kurmasıyla da gelişme gösterir.

İnternet gazetelerinin en önemli özelliği haberi anında yayımlayabilmesidir. Bir olayı öğrenmek için ertesi günkü gazeteyi bekleme gereği kalmaz. Arşiv olanağı ile haberin geçmişi veya başa bir haberi aramak bulmak oldukça kolay bir hale gelmiştir. Ayrıca dünyanın herhangi bir yerinden herhangi bir gazeteyi kolaylıkla okumak da mümkündür.

Hürriyet Gazetesi

1 Mayıs 1948'de yayına başlayan Hürriyet Gazetesi, Sedat Simavi tarafından kurulmuştur. Sedat Simavi'nin vefatından sonra 1953'te gazetenin yönetimi oğulları Haldun ve Erol Simavi'ye geçer. Hürriyet'le birlikte haber yazımı, şekil ve üslup bakımından değişiklik yaşanır. Aynı durum köşe yazıları için de geçerlidir. Halkın daha kolay anlayabileceği, kullanımı yaygın kelimeler tercih edilmeye başlanır. Haber ve köşe yazıları daha anlaşılır ve kısa şekilde yazılır. Bununla birlikte fotoğraf kullanımının artırılmasına özen gösterilir.²⁷

Hürriyet Gazetesi yönetimindeki ikinci değişikliğin 1968 yılında yaşandığı görülmektedir. Haldun Simavi, gazete yönetiminden ayrılarak Hürriyet'in yönetimini Erol Simavi'ye bırakmıştır. Bu dönemde Hürriyet'in ekonomik açıdan oldukça büyüdüğü, teknoloji alanında öncü adımlar attığı bilinmektedir.²⁸ 1994'de ise Hürriyet, Aydın Doğan'a satılmıştır.

Hürriyet gazetesi, dijital ortamda yayına 1 Ocak 1997'de başladı. Önceleri sitemiz sadece gazetenin internet versiyonuydu. Üç yıl kadar bu böyle devam etti. 1999'un son aylarında site tamamıyla yenilendi. Sadece gazete haberleri değil, okurlara gün içindeki gelişmeleri, borsa verilerini takip edebilecekleri olanaklar sunuldu, bunun da ötesinde yeni kanallar açıldı.²⁹ Hürriyet gazetesinin internet haber sitesi Türkiye genelinde şubat 2011 istatistiklerine göre en çok ziyaret edilen siteler sıralamasında 7. sırada. Dünya genelinde ise 474. Sırada yer alır.³⁰

Habertürk Gazetesi

Habertürk gazetesi diğer gazetelerin tersine bir çizgidedir. Genel olarak önce basılı gazeteler kurulmuş ardından online sayfalarını faaliyete geçirmişlerdir. Ancak Habertürk, önce online sayfasını kurmuş sonra basılı gazetesini yayınlamıştır.

Haberturk.com, 5 Haziran 2000 tarihinde Türkçe olarak yayın hayatına başlamış ve internet üzerinden güncel haber kaynağı olarak faaliyet gösteren web sitesidir. Alexa verilerine göre dünya üzerinde en çok ziyaret edilen 1149., Türkiye'de ise en çok ziyaret edilen 19. web sitesidir.³¹

Gazete Habertürk, Ciner Yayın Holding'in 1 Mart 2009'da yayın hayatına başlayan günlük gazetesidir. Gazetenin genel yayın yönetmenliğini Fatih Altaylı yapmaktadır. Gazete ilk gün 360 bin adet ikinci gün ise 202 bin adet satıldı.³²

²⁷ Yusuf Özkır, Hürriyet Gazetesi'nin Kimliği, s. 48

²⁸ A.G.E. S. 56

²⁹ Roşan Karakaş, Hürriyet Deneyimi, (İnternet Çağında Gazetecilik kitabı içinde), Siyahbeyaz yay., s. 76

³⁰ [http://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCrriyet_\(gazete\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCrriyet_(gazete))

³¹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Haberturk.com>

³² http://tr.wikipedia.org/wiki/Gazete_Habert%C3%BCrk

Habertürk'ün ek olarak bir de televizyonu vardır. Habertürk TV, Ufuk Güldemir tarafından 23 Mart 1999'de kuruldu. Ulusal yayın yapan kanal Ufuk Güldemir'in hayatını kaybetmesinin ardından 10 Haziran 2007'de Ciner Medya Grubu tarafından satın alındı.³³

Tablolar

Aşağıdaki tablolarda Hürriyet ve Habertürk gazetelerinin basılı ve online yayınlarında birinci sayfa önemli ilk 5 haberine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Basılı gazeteler günlük olarak takip edilmiş, online olanlarda ise öğlen 12.30-13.00 saatleri arasındaki haberler dikkate alınmıştır. Haber türlerinin yanısıra basılı gazetede haberde karakter ve görsel sayısı verilmiş online gazetede ise tüm bunların yanında video ve yorum sayıları da eklenmiştir. Araştırma bulguları tablolardaki verilere göre yapılabi sonuç bölümüyle sonlandırılacaktır.

	HABER TÜRÜ					KARAKTER SAYISI					GÖRSEL SAYISI					VIDEO					YORUM SAYISI					
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
29 Nisan	Gündem	Spor	Ekonomi	Planet	Galeri	4370	3337	1890	960	984	1	1	1	1	16	-	-	-	-	-	41	41	40	2	-	H Ü R R İ Y E T
30 Nisan	Gündem	HürriyetTV	Gündem	Gündem	Planet	6118	-	1180	4925	953	1	-	1	1	2	-	1	-	-	1	6	-	10	-	2	
1 Mayıs	Gündem	Gündem	Gündem	Gündem	Gündem	775	2513	1132	6142	1372	12	25	23	90	1	-	-	1	2	1	41	1	6	82	3	
2 Mayıs	Galeri	Gündem	Gündem	Magazin	Gündem	2245	523	3867	1202	2803	12	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	2	20	70	
3 Mayıs	Gündem	Gündem	Galeri	Gündem	Planet	1157	1021	1576	1907	1067	7	1	52	11	1	-	-	-	-	-	2	-	-	6	1	
4 Mayıs	Gündem	Galeri	Planet	Ekonomi	Ekonomi	1067	3522	1709	668	2947	42	13	1	1	1	-	-	-	-	-	4	-	40	-	9	
5 Mayıs	Ekonomi	Ekonomi	Galeri	Ekonomi	Planet	2848	2139	7937	3120	5095	1	1	13	1	10	-	-	-	-	1	2	6	-	-	2	
6 Mayıs	Gündem	Gündem	Gündem	Gündem	Spor	4982	1549	1592	966	2167	12	1	1	8	1	-	-	-	1	4	2	6	37	17	5	
7 Mayıs	Ekonomi	Planet	Gündem	Ekonomi	Ekonomi	4554	937	1192	3213	1091	11	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1	2	5	1	
8 Mayıs	Spor	Gündem	Galeri	Ekonomi	Kültür	2504	1357	1199	1310	1844	81	10	9	1	20	1	1	-	-	-	19	9	-	29	8	
9 Mayıs	Ekonomi	Ekonomi	Gündem	Gündem	Spor	1441	5132	915	1495	2547	1	1	1	3	20	-	-	-	-	-	30	2	-	-	5	
10 Mayıs	Eğitim	Gündem	Gündem	Galeri	Galeri	5522	2226	4449	813	1846	1	1	1	23	11	-	-	-	-	-	9	15	-	-	-	
11 Mayıs	Ekonomi	Ekonomi	Gündem	Gündem	Gündem	3197	9509	2042	3074	3485	1	4	1	2	2	-	-	-	-	-	78	8	4	-	55	
12 Mayıs	Gündem	Gündem	Gündem	Gündem	Planet	549	1467	994	725	985	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
29 Nisan	Gündem	Gündem	Ekonomi	Ekonomi	Ekonomi	857	764	724	1061	127	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	13	39	-	-	-	
30 Nisan	Gündem	Ekonomi	Ekonomi	Galeri	Galeri	4900	658	1074	-	5369	1	1	1	77	33	1	-	-	-	-	57	34	4	-	-	
1 Mayıs	Gündem	Gündem	Gündem	Galeri	Gündem	221	3754	272	-	5963	1	1	2	16	310	-	1	-	-	3	10	10	58	-	85	
2 Mayıs	Ekonomi	Ekonomi	Ekonomi	Magazin	Magazin	678	539	1038	1501	255	1	32	1	137	1	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-	
3 Mayıs	Galeri	Gündem	Magazin	Ekonomi	Galeri	-	4719	355	292	-	100	1	50	1	9	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	
4 Mayıs	Gündem	Gündem	Magazin	Magazin	Ekonomi	8061	554	264	274	1504	1	1	78	1	1	1	-	2	1	-	10	-	1	-	-	
5 Mayıs	Magazin	Ekonomi	Galeri	Magazin	Magazin	604	2457	5693	329	910	1	1	41	72	70	-	-	-	-	-	-	4	-	-	2	
6 Mayıs	Spor	Gündem	Spor	Dünya	Magazin	197	2264	408	2576	755	1	1	1	1	26	-	-	-	-	-	22	13	-	-	-	
7 Mayıs	Gündem	Kültür	Ekonomi	Spor	Dünya	4516	472	2122	548	1200	1	1	1	1	35	-	-	-	-	-	33	-	-	9	-	
8 Mayıs	Spor	Ekonomi	Ekonomi	Ekonomi	Dünya	4304	753	2821	634	632	23	1	1	1	90	-	-	-	-	-	24	5	-	2	-	
9 Mayıs	Gündem	Ekonomi	Gündem	Magazin	Dünya	201	804	1090	581	2040	1	1	1	424	1	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	
10 Mayıs	Gündem	Gündem	Gündem	Magazin	Ekonomi	499	1010	817	616	2997	1	5	1	68	1	-	-	-	-	-	16	-	6	-	-	
11 Mayıs	Ekonomi	Gündem	Gündem	Magazin	Spor	1697	3166	1366	527	1593	1	1	1	78	1	-	-	1	-	-	-	3	4	-	2	
12 Mayıs	Gündem	Dünya	Gündem	Gündem	Galeri	1257	435	3657	236	2750	1	1	1	1	16	-	-	-	-	-	1	19	15	-	-	

Tablo 1. Hürriyet ve Habertürk Gazetelerinin Online Sayfa İçerikleri

³³ http://tr.wikipedia.org/wiki/Habert%C3%BCrk_TV

	HABER TÜRÜ					KARAKTER SAYISI					GÖRSEL SAYISI				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
29 Nisan	Gündem	Dünya	Spor	Spor	Ekonomi	1039	452	648	212	279	2	2	1	1	1
30 Nisan	Gündem	Gündem	Spor	Spor	Spor	693	513	365	231	329	2	1	1	1	1
1 Mayıs	Dünya	Gündem	Köşevazısı	Ek	Ekonomi	897	432	488	727	205	1	1	2	8	1
2 Mayıs	Gündem	Güncel	Spor	Gündem	Gündem	1156	386	529	231	171	4	1	1	-	1
3 Mayıs	Gündem	Dünya	Gündem	Spor	Magazin	754	648	481	383	464	2	2	4	2	1
4 Mayıs	Gündem	Ekonomi	Röportaj	Gündem	Gündem	1066	640	147	308	380	1	1	1	2	3
5 Mayıs	Güncel	İnsan	Röportaj	Magazin	Magazin	825	396	353	207	225	-	1	1	2	1
6 Mayıs	Gündem	Röportaj	Spor	Gündem	Ekonomi	670	369	628	330	313	2	1	4	1	-
7 Mayıs	Dünya	Spor	Gündem	Gündem	Ekonomi	1348	369	320	338	373	3	4	1	1	2
8 Mayıs	Dünya	Gündem	Spor	Gündem	İnsan	716	303	541	556	451	3	1	1	-	2
9 Mayıs	Gündem	Gündem	Spor	Dünya	Magazin	1195	617	404	483	223	1	1	2	2	2
10 Mayıs	Ekonomi	Kültür	İnsan	Dünya	Ekonomi	640	351	495	370	266	2	3	3	2	1
11 Mayıs	Gündem	Gündem	Ekonomi	Röportaj	Spor	686	471	370	300	338	1	2	-	1	1
12 Mayıs	Gündem	Gündem	Gündem	Spor	Gündem	1133	253	411	164	179	3	1	3	2	1
29 Nisan	Politika	Güncel	Spor	Spor	Magazin	613	257	335	335	169	1	2	1	1	1
30 Nisan	Güncel	Toplum	Toplum	Gündem	İnsan	544	363	791	389	192	1	1	1	1	2
1 Mayıs	Güncel	Güncel	Ekonomi	Gündem	Spor	493	413	419	560	110	-	2	1	1	1
2 Mayıs	Toplum	Gündem	Gündem	Gündem	Magazin	489	315	478	769	145	1	2	3	5	1
3 Mayıs	Politika	Gündem	Spor	Ekonomi	Gündem	661	295	687	358	212	-	1	2	1	1
4 Mayıs	Ekonomi	Özel Haber	Yazı Dizisi	Dünya	Spor	542	449	562	464	166	-	1	2	1	1
5 Mayıs	Özel Haber	Yazı Dizisi	Ekonomi	Spor	Röportaj	371	398	287	315	345	1	2	-	1	3
6 Mayıs	Politika	Politika	Spor	Spor	Ekonomi	488	255	449	130	484	1	1	4	1	2
7 Mayıs	Güncel	Dünya	Yazı Dizisi	Spor	Politika	476	560	513	462	177	2	1	2	4	1
8 Mayıs	Politika	Gündem	Güncel	Güncel	Magazin	542	274	424	434	178	-	2	3	3	1
9 Mayıs	Politika	Politika	Politika	Spor	Güncel	644	184	140	251	642	1	1	1	3	3
10 Mayıs	Politika	Spor	Politika	Spor	İnsan	588	380	333	211	243	-	2	3	1	1
11 Mayıs	Politika	Güncel	İnsan	Sağlık	Eğitim	476	293	313	253	292	1	2	-	1	1
12 Mayıs	Gündem	Politika	Magazin	Yazı	Ekonomi	1620	181	233	114	101	2	-	1	1	1

Tablo 2. Hürriyet ve Habertürk Gazetelerinin Basılı Sayfa İçerikleri

Araştırma Bulguları

Her iki tabloya da baktığımızda haber türleri bakımından dikkat çekici öğelerden biri galeridir. Basılı gazetede yer kısıtlaması dolayısıyla resim galerileri yer almaz. Haber az sayıda resimle verilir. Oysa online gazetede haberi vermenin alternatif bir yolu olarak habere ilişkin çok sayıda resimle birlikte haber açıklaması yer alır. Böylece haber sadece bir metin olmaktan çıkarak adeta bir görsel showa dönüşür.

Ek olarak online gazetede haber alternatifi bakımından videoya da rastlanır. Haber yazı resim ve video ile birlikte verilmesinin yanı sıra yalnızca video olarak da sunulabilir. Haberdeki karakter sayısına bakıldığında basılı gazetede karakter kullanımı en fazla 1600'lerdeyken online gazetede 5500'lere kadar çıkmıştır. Bu da haberi kesmeden tüm ayrıntılarıyla sunmak anlamına gelir. Habere ilişkin malzeme neredeyse tamamıyla kullanılmıştır. Ancak burada dikkat çekilmesi gereken nokta okurun fazla miktarda enformasyona maruz kaldığıdır. Basılı gazetede haberin genel anlamıyla özetinden yararlanan okur online gazetede habere ilişkin gerekli gereksiz tüm verilerle karşı karşıya kalır. Bu da habere ilişkin duyarlılığı etkileyici bir faktör olabilir. Çünkü ayrıntılar her şeyde olduğu gibi haberde de şüphesiz merakı öldürerek ilgiyi aşağı çekebilir.

Online gazetenin getirdiği en önemli yenilik yorum yapabilme olasılığıdır. Okur yalnızca habere yorum yapabildiği gibi kendi arasında da etkileşime geçebilme imkanına sahiptir. Ayrıca yayın yönetmeni, muhabir, editör, yazar gibi haberi yayınlayan kişilerle de iletişim imkanı vardır. Bu da basılı gazetede tek yönlü iletişimi kaldırarak çift yönlü bir iletişim durumunu oluşturur. Okur sadece bilgiyi alan değil aynı zamanda yorumlayan veya tepkisini de ortaya koyandır. Okur katılımı bu yeni medya aracını şekillendirir.

Basılı gazetede haber öncelikleri yayın yönetmenleri tarafından belirlenirken, online gazetede önceliği belirleyen okurdur. Basılı gazeteğe baktığımızda politika ve spor haberlerinin daha belirgin olduğunu ancak online gazetede haber çeşitliliğinin daha yoğun olduğunu görürüz.

Ayrıca tabloda gösterilmeyen başka bir unsur olan haber linklerinden de bahsetmek gerekir. Herhangi bir haberin altında yer alan haber linkleri okuru haberin geçmişine veya haberle ilişkili diğer konulara yönlendirebilir.

Basılı gazetede habere ekleme yapmak, başlık veya hatalı bilgiyi düzeltmek için bir gün sonrasını beklemek gerekirken; online gazetede bu anında yapılabilir. Yeni bir haberle ilgili bir iki cümleyle verildikten sonra ayrıntılar geliyor cümlesiyle haberin devamının sağlanacağı bilgisi verilir. Online gazetede karakter sayısının 100'lere kadar düşmesinden bunu görebiliriz. Böylece okur olayla ilgili ilk bilgiyi anında edinmiş olur.

Diğer bir konu olarak da yer sıkıntısından dolayı basılı gazetelerde haber ayıklaması yapılmaktadır. Ancak online gazetede buna gerek kamadan var olan tüm haberler sunulabilir. Sosyal medyada da paylaşma olanağı sağlanır.

Basılı gazetede hangi haberin daha çok ilgi gördüğüne dair bilgi edinilmesi mümkün olmazken tıklama sayısı ile online gazetede bu ölçüm yapılabilir.

Kısacası online gazetenin basılı gazeteye oranla daha geniş bir yelpazesi vardır. Ancak basılı gazeteye oranla daha fazla enformasyona sebep olması bakımından eksi puan olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Gazeteler, doğuşundan günümüze değin bir okul ve öğretmen görevi görmüş toplumun en üst tabakasından en alt tabakasına kadar etkili bir yayın organı olmuştur. Batıda, savaş haberleri ve azınlıkları kendi ülkeleri hakkında bilgilendirme amacıyla ortaya çıkan gazete, Osmanlı'da eğitici misyonuyla yer alır. Osmanlı döneminde ilk olarak Fransız gazeteleriyle karşılaşılırken zamanla Türkçe gazeteler de yayımlanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Fransız İhtilali'nin hemen ve ilk somut etkilerinden biri gazetecilik alanında olmuş ve bu sürecin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Başka bir söyleyişle Osmanlı Devleti'nde gazetecilik, büyük ölçüde büyük devrimle ilişkili olarak başlamış ve gazetecilikle birlikte ve onun sayesinde devletin sosyal, ekonomik ve siyasal değişimi sağlanabilmiştir.³⁴

Gazete çeşitli aşamalardan geçmiş ancak günümüzde internetle birlikte fonksiyonlarını genişleterek hızlı, kolay erişilebilir, detaylı haberlerin metin, görsel, video ile birlikte kullanımıyla hipermetin özelliği kazanmıştır. Böylece iletinin iletildiği araç da değişim ve dönüşüme uğramıştır. Birçok kişi iletinin kendisiyle ilgilenirken Marshall McLuhan'a göre araç iletidir. İletişim aracı iletidir. Bir başka deyişle egemen bir iletişim aracının temel nitelikleri, bize hem nasıl düşünmemizi hem de bildirişimi nasıl düzenlememiz gerektiğini söyleyebilir. McLuhan iletinin içeriğiyle ve biçimiyle değil, iletinin olanaklarıyla ilgilenir. Medya, insan olanaklarının ve yetilerinin uzantısıdır, tüm teknik alanı kapsar. Toplumsal ve kültürel gelişimde önemli belirleyicidir. McLuhan bu bakış açısında her medyaya özgü nitelikleri belirleyip belirli medyaların getirdiklerini ve toplumsal işleyişini betimlemeye koyulur.³⁵

Haberin aracının kağıt değil de bilgisayar ve internet olması da bunu kanıtlar. Çünkü iletinin olanakları değişmiştir. Tüm dünyaya ağlar sayesinde yayılabilme özelliğine kavuşmuştur. Böylece zaman ve mekan kavramı da ortadan kalkar. Bu da dünyanın her yerindeki bilgiye rahatlıkla ulaşımı sağlayarak kültürel gelişime katkıda bulunur, gelişimi sağlar. Manuel

³⁴ Ali Budak, Batılılaşma ve Türk Edebiyatı, Bilge Kültür Sanat yay., s. 235

³⁵ Michel Bourse ve Halime Yücel, İletişim Bilimlerinin Serüveni, (İst. Ayrıntı Yayınları, 2012), s. 108

Castels, ağa dayalı bir toplumsal yapının dengesini bozmaksızın yeniliklere gidebilecek, son derece dinamik ve açık bir sistem olduğu görüşünü savunur. Kitle iletişim araçları kültürümüzün ifadesidir; kültürümüz de kitle iletişim araçlarının sunduğu malzemeler üzerinden işler.³⁶

Ayrıca McLuhan, elektronik iletişimin Küresel köye dönüş olduğunu söyler. Elektronik iletişim, sözlü çağa ve kabile öznesine özgü kişisel katılım koşullarını içerir. Özne tipografik çağın akılcı ve mesafeli bireyi değildir artık. Kabile çağının öznesine daha çok benzer, onun gibi başkalarıyla ve çevreyle derin bir kişiler arası etkileşim açlığı çeker. Buna medya teknolojilerinin gündelik işlerimizle ve öteki bireylerle bağıntımızı değiştirdiği düşüncesi eklenir. İnternetin gelişimi de bunu kanıtlar.³⁷

Kitle iletişim araçlarının McLuhan'ın Galaksi'si olduğunu belirten Castells, izleyicinin pasif bir nesne olmaktan çıkıp interaktif bir özneye kavuşunun altını çizer. Yeni araçların ortaya çıkışı, yazılı iletişim biçimlerinin görsel eğimini kırmış, dünya yurttaşlarını sözlü kültürlerle pek çok benzerliği olan, ortak bir kültüre geri döndürmüştür. Küresel köy, hiyerarşik tekbiçimli ve bireyci matbaa kültürünü ortadan kaldırmış, yerine de eşzamanlı olayların dokunsal kültürünü geçirmiştir. Elektrik hızlı koşullarında, bölüm (department) egemenlikleri de ulusal egemenlikler gibi hızla eriyip gitmiştir. Merkezden kenarlara daha eski, mekanik, tek-yönlü genişleme şekillerine saplanıp kalmak günümüzün elektrikli dünyasında geçerli değildir. Elektrik merkezleştirmez, merkezsizleştirir.³⁸

Yeni iletişim araçlarının katılıma olanak sağlaması ise iletişim alanını genişletmiş ve aktif bir kullanım alanı doğurmuştur. Bu da çift yönlü bir iletişim anlamına gelir. Online gazetelerde de yorum yapabilme olanağı sıcak bir araç olan gazeteyi soğuk bir araca dönüştürür. Elektrikle, televizyonla ve bilişimle modern elektronik çağ yeni bir sonuçla belirir. Soğuk medyanın yeni egemenliği. McLuhan'a göre, soğuk medya daha çok katılım gerektirir. Ve sıcak medyanın tersine, alıcı iletiyi tamamlamaya yönelir. Katılım kavramı önemlidir: Ayrıca iletinin okunması becerisi, dikkatin çekilmesi, öteki alıcılara söyleşim, göndericiye yanıt gibi yeni teknolojiler kişiler arası iletişimde bir saydamlık getirir. Bir başka sonuç, iletinin, artık matbaa tarafından dondurulmuş olmadığından, içeriğine indirgenememesidir. İleti esnek, değişken, evrilebilir duruma gelmiştir ve taşıdığı bilgi artık ikincil bir öğe olma eğilimindedir, önemli olan nasıl iletildiğidir.³⁹

Haberlere eklenen yorumlarla çift yönlü iletişimin sağlanması Shannon ve Weaver'ın enformasyon kuramını akla getirir. Çünkü bu sistem iletiyi alıcıdan hedefe gönderir ancak alıcı da tepkisini, görüşünü geri bildirim ile göndericiye tekrar gönderir böylece dairesel bir iletişim süreci ortaya çıkar. İleti çift yönlü olmuştur ancak bu şekilde gürültü de artmıştır. Shannon ve Weaver'a göre her tür iletişimde üç tür sorun belirir. Göndericiden alıcıya kadar, kanal, uzam ve zamana göre simge dizilerinin aktarımının doğruluğunu ilgilendiren teknik sorunlar. İletişim sinyallerinin aktarımında durum nedir? Alıcının yorumuyla göndericinin niyetinin uyumu konusundaki anlambilimsel sorunlar. Aktarılan nesnenin temsillerinin ya da imgelerinin gönderici ve alıcı için olabildiğince benzerlik taşıması gerekir. Simgeler istenen anlamı taşırlar mı? Alıcıya kadar taşınan anlamın, istenen davranışı uyandırmasının başarısı konusunu kapsayan etkinlik sorunları, tutumlar ve davranışlar üzerine etkisi nedir? Bu

³⁶ Manuel Castells, Ağ Toplumunun Yükselişi, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008), s. 451

³⁷ Michel Bourse ve Halime Yücel, İletişim Bilimlerinin Serüveni, (İst. Ayrıntı Yayınları, 2012), s. 108-109

³⁸ Nick Stevenson, Medya Kültürleri, (İst. Ütopya Yayınları, 2008), s. 206

³⁹ Michel Bourse ve Halime Yücel, İletişim Bilimlerinin Serüveni, (İst. Ayrıntı Yayınları, 2012), 107

yaklaşım ile iletişimin tam bir sistemi ortaya konulur. Kuram üç temel eksen çerçevesinde oluşur: Bildirişim kavramı tanımı, kodlama incelemesi, kod çözümü incelemesi.⁴⁰

Aslında tüm olanaklarının yanı sıra Shannon ve Weaver modeline göre bakarsak, enformasyonda gürültü artar. Böylece iletinin doğruluğu tartışılır boyuta iner veya önemi düşer. Katılım, başka durumları da beraberinde getirir. Castells buna cemaat adını verir. Topluluklar da, kişisel cemaatler de, bilgisayar üzerinden olduğu kadar, bilgisayar dışında da yürür. Bu bakış açısına göre sosyal ağlar, cemaatlerin yerini alır, yerel cemaatler sosyal ağlar kurma ve korumanın birkaç alternatifinden biridir, İnternet de başka bir alternatif sunar.⁴¹ Bu da katılım ile birlikte tanımadığın bireye bile ulaşarak örgütlenmeyi meydana getirebilir. Öte yandan toplumsal bağları da güçlendirici rol oynayabilir. Çünkü iletişim yüz yüze olmaktan daha rahat ve dolayısıyla daha samimidir.

Yeni medya olanaklarının getirisi online gazeteler, daha çok kaynaktan ve daha fazla bilgi almayı sağlar. Ancak bu durum yüksek bir enformasyon bombardımanına maruz kalmak anlamı da taşır. Umberto Eco, bu konunun altını çiziyor: “İnsanoğlunun belleği tümüyle bilgisayara geçirilince ne olacak? Yirmi satırlık bir bibliyografya daha yararlı, çünkü sonuçta okuduğunuz üç kaynağın ismini aklınızda tutabiliyorsunuz. Peki, bir tuşa basınca karşınıza gelen 10 bin başlıklı bir bibliyografya neye yarar? Ancak çöpe atılır. Fotokopi de aynı. Okumayı, dolayısıyla bilgiyi öldürüyor. Eskiden kütüphaneye gider beni ilgilendiren konular hakkında notlar alırdım. Şimdi kolay olduğu için binlerce sayfa fotokopi çektilerim eve geliyorum. Dolayısıyla bütün sorun bu aşırı bilgilenmeyi süzgeçten geçirmeyi başarabilmekte ve bunu anında yapmakta düğümleniyor. Çünkü elemeyi yapabilmek için eskisi kadar zamanımız yok.”⁴²

Online gazeteler arşiv olanağı, fazla miktardaki görsel, ek olarak video, yorum, sosyal medyada paylaşılma, bilgiye hızlı ve zaman-mekandan bağımsız ulaşılma gibi olanaklara sahiptir. Ayrıca basılı gazetede haber sıralaması ve elemesi gazete yöneticilerinin elindeyken online gazetede böyle bir ayırımın kesin çizgileri yoktur. Tüm haberler sayfada yer alır. Böylece okur istediği haberi okur ya da kendine bir sıralama yaparak istediği, ilgi alanına giren konulara yönelir. Buna karşılık “kendi gazetemizi kendimiz” oluşturmaya başladığımızda muhtemelen, kimi gazetelerin manşetlerine bakmayacağız bile. Sadece ilgilendiğimiz konularla ilgili haberler ulaşacak bize. Sadece ilgilendiğimiz konularla ilgili haberler ulaşacak bize. Bunun bir avantajı var... İlgilendiğimiz konularla ilgili haberleri kaçırmayacağız... Daha derinlemesine bilgi sahibi olacağız. Dezavantajı da var... Konuşacağımız ortak konuların sayısı giderek azalacak. Kimi konularda belki tümüyle cahil kalacağız...⁴³

Kısacası yeni teknolojilerin üç temel özelliği, karşılıklı etkileşim, kitlesizleştirme ve eşzamansızlıktır.⁴⁴ İletişim ve teknoloji internet ve ağ teknolojisinin getirisi online gazeteler dairesel iletişimi sağlayarak elektronik anlamda küresel köye dönüşü gerçekleştirmiştir.

⁴⁰ A.G.E. s. 70

⁴¹ Manuel Castells, Ağ Toplumunun Yükselişi, (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008) 478

⁴² Hakan Kara, İnternet, Gazetecilik ve Yeni Olanaklar, (İnternet Çağında Gazetecilik Kitabı içinde), Siyah Beyaz yay., s. 42

⁴³ Hakan Kara, Bilgisayar/İnternet Teknolojisi ve Değişen Gazetecilik, (Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya Kitabı içinde) IPS İletişim Vakfı yay., s. 121

⁴⁴ Oya Şakı Aydın, Teknoloji, Haber, Nesnellik, (İletişim ve Teknoloji kitabı içinde), kırmızı kedi yay., s. 108

KAYNAKÇA

1. Ali Budak, Batılılaşma ve Türk Edebiyatı, Bilge Kültür Sanat yayınları, İstanbul, 2008
2. Ahmet Hamdi Tanpınar, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitapevi, İstanbul, 2003
3. B. Fırlar ve Ş. Deniz, Dijital Gazeteler ve Pazarlama: Türkiye'deki Dijital Gazetelerin Pazarlama Dinamiklerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bir Analiz, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Bahar 2010
4. Editör: Deniz Yengin, Yeni Medya Ve... Anahtar Yayınları, İstanbul, 2012
5. Editör: Zeliha Hepkon, İletişim ve Teknoloji, Kırmızıkeci yayınları, İstanbul, 2011
6. Der.: Sevdalankuş, Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, Ips yayınları, İstanbul, 2005
7. Hürkan S., Kayış N., Meraklısına Medya Dersleri, Sinemis yayınları, Ankara, 2011
8. Manuel Castells, Ağ Toplumunun Yükselişi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çev: Ebru Kılıç, İstanbul, 2008
9. Michel Bourse ve Halime Yücel, İletişim Bilimlerinin Serüveni, İst. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012
10. Murat Karaduman, Değişen İletişim Ortamı, Yeni Medya ve İnternet Gazeteciliği, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2002
11. Nick Stevenson, Medya Kültürleri, Ütopya Yayınları, Çev: G. Orhon ve B. Engin Aksoy, Ankara, 2008
12. Nuray Turan, Yeni Medya ve Gazetecilik, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007
13. S. Yeding, H. Akman, İnternet Çağında Gazetecilik, Siyahbeyaz yayınları, İstanbul, 2002
14. Yusuf Özkır, Hürriyet Gazetesi'nin Kimliği, Sosyal Bilimler Dergisi, Nisan 2013
15. <http://www.onurcoban.com/2011/09/shannon-weaver-modeli.html> (Erişim Tarihi: Nisan 2013)
16. [http://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCrriyet_\(gazete\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCrriyet_(gazete)) (Erişim Tarihi: Nisan 2013)
17. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Haberturk.com> (Erişim Tarihi: Nisan 2013)
18. http://tr.wikipedia.org/wiki/Gazete_Habert%C3%BCrk (Erişim Tarihi: Nisan 2013)
19. http://tr.wikipedia.org/wiki/Habert%C3%BCrk_TV (Erişim Tarihi: Nisan 2013)